

פרשת וארא – לראות את ה' בהיסטוריה!

אחרי שמשה רבנו מתלונן ששליחותו לגאול את ישראל, לא רק שאיננה מצליחה, אלא היא גורמת נזק וקושי לעם ישראל, עונה לו הקב"ה, בתחילת פרשתו:

"וידבר אלוקים אל משה ויאמר אליו אני ה', וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב בא-ל שדי ושמי ה' לא נודעתי להם, וגם הקמותי את בריתי איתם לתת להם את ארץ כנען את ארץ מגוריהם אשר גרו בה, וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבדים אתם ואזכור את בריתי, לכן אמור לבני ישראל אני ה' והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים והצלתי אתכם מעבדתם וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדולים, ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלוקים וידעתם כי אני ה' אלוקיכם המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים, והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי לתת אותה לאברהם ליצחק וליעקב ונתתי אותה לכם מורשה אני ה'"

מה כוונת הקב"ה באומרו 'ושמי ה' לא נודעתי להם', הרי וודאי שם ה' מוזכר פעמיים רבות בדברי הקב"ה לאבות?

רש"י מסביר:

"ו**יאמר אליו אני ה'** - נאמן לשלם שכר טוב למתהלכים לפני, ולא לחנם שלחתיך כי אם לקיים דברי שדברתי לאבות הראשונים. ובלשון הזה מצינו שהוא נדרש בכמה מקומות אני ה' נאמן ליפרע...**וארא** - אל האבות, **באל שדי** - הבטחות הבטחות ובכולן אמרתי להם אני אל שדי, **ושמי ה' לא נודעתי להם** - 'לא הודעתי' אין כתיב כאן אלא 'לא נודעתי', לא נכרתי להם במידת אמתות שלי שעליה נקרא שמי ה' נאמן לאמת דברי, שהרי הבטחות ולא קיימתי"

כלומר לשיטת רש"י שם ה', הוא הגילוי של השכר והעונש בעולם, אם נרחיב את המבט יותר, ניתן לומר ששם ה' הוא ההתגלות האלוהית בהיסטוריה, הרב זקס זצ"ל, מבאר את הדברים בצורה נפלאה:

"זהו חידוש מרעיש – לא רק ביחס לבני ישראל, אלא לאנושות כולה. עד אז, אלוקים (או האלים) נודעו באמצעות הטבע, בעיני בני הזמן האל נמצא בשמש, בכוכבים, בגשם, בסערה, בפוריות השדות ובמחזור העונות. כאשר היו בצורת ורעב, האלים, מסתבר, כעסו. כשהיה יבול בשפע, האלים היטו חסד. האלים היו האנשה של הטבע. אף פעם עד אז לא התערב אל בהיסטוריה כדי לפדות עם מעבדות ולהוליכו אל החופש. זו הייתה מהפכה פוליטית ורוחנית כאחד."

ההתגלות האלוהית בהיסטוריה היא נקודת הסתכלות חדשה על כל המציאות, על כל תהליכי החיים, האדם היהודי איננו משתייך רק ל'כאן ועכשיו', הוא משתייך לתהליך אדיר, של אלפי שנים, הוא חלק מתהליך מופלא של גאולת העולם.

מכאן החובה הגדולה ללמוד היסטוריה, בינו שנות דור ודור, להבין את התהליכים, את המהלכים האלוהיים, זה מה שנדרש מאיתנו.

מי שמבין את התהליכים, יודע לכוון את עצמו יותר טוב, הן ביכולתו לפעול עם אל במישור הכללי והן ביכולתו לעבוד את ה', כדברי הרב קוק הידועים:

"ואם יבוא אדם לחדש דברים עליונים בעסקי התשובה בזמן הזה ואל דברת קץ המגולה ואור הישועה הזרוחה לא יביט, לא יוכל לכוון שום דבר לאמיתתה של תורת אמת. כי כל זמן מאיר בתוכנתו..."

לראות את המתרחש כתהליך, את כל ההיסטוריה כרצף מכוון, זה דבר שמשנה את כל המבט, מי שזוכה ללמוד את כתבי הרב קוק רואה שהעיקרון הזה הוא אחד מעקרונות היסוד שלל בניית המחשבה וההתבוננות.

כל המועדים והזמנים שלנו מכוונים לאירועים היסטוריים מכוונים, כי אנו מאמינים שכל אירוע כזה הוא חלק מתהליך, והתבוננות באירועים העבר שולחת אותנו לאירועי ההווה, כי הדברים מתחברים לתהליך אחד מופלא.

עם ישראל בסיפורם ההיסטורי מספרים כבוד אל, בכך אנו מגשימים את ייעודנו: עם זו יצרתי לי תהילתי יספרו, אתם עדיי ואני אל, כפי שכותב ההוגה הרוסי ניקולאי ברדיאייב:

"בצעירותי ניסיתי לאמת את הפרשנות המטריאליסטית להיסטוריה על ידי הצמדתה לקורותיהם של עמים.

אני זוכר כיצד קרסה פרשנות זו במקרה של היהודים, שגורלם נראה בלתי מתקבל על הדעת מנקודת מבט מטריאליסטית... הישרדותם היא תופעה מסתורית ומופלאה המלמדת שחיינו של העם הזה נשלטים בידי נטייה מיוחדת שנקבעה מראש, המתגברת על תהליכי ההסתגלות שמציעה הפרשנות המטריאליסטית של ההיסטוריה.

הישרדותם של היהודים, חסינותם מפני חורבנות, עמידותם בתנאים יוצאי דופן, התפקיד הגורלי שמילאו בהיסטוריה: כל אלה מצביעים על היסודות המיוחדים והמסתוריים שקורות ימיו של העם הזה מושתתות עליהם".

יהי רצון שנזכה לראות את המבט הרחב והגדול הזה, לכוון את חיינו לפעול עם אל בתהליכי הגאולה, ולראות את התהליך מתקדם ואת השכינה שבת לציון!